

EN HESTEKASTANIE MED SLÆB

af

Johan Lange, professor
Moseskrænten 39, 2860 Søborg

Hestekastanier i bymiljøer, parker og dyrehaver er oftest tydeligt stammede; byvejtræer ville fylde alt for meget med en krone helt ned til jorden. I parker gør nabotræer ofte hinanden stammede, eller de danner skæve kroner evt. med ensidigt nedhængende grene, og i en dyrehave vil hjortene eller kreaturer holde hvert eneste træ stammet, og undersiderne af kronerne afbidt i rækkehøjde. Også gårdsplads-træer og indgangstræer vil af hensyn til trafikken være stammet op, hvis de da ikke er forsvundet af hensyn til de store pladskrævende landbrugsmaskiner.

På gårdspladsen mellem de tre fritliggende længer til et lille tidligere husmandssted på Gudmindrup Lyng i Odsherred står et nu knapt 80 år gammelt lavstammet Hestekastanietræ, hvis top vist for godt 75 år siden blev bidt af af en hest, så træet måtte grene sig i fem næsten lige kraftige grene i ca. 1 meters højde. Det var dog muligt endnu for 20 år siden i bil at køre rundt om træet på den ret snævre plads mellem bygningerne.

Men siden er grenene blevet tynget mod jorden og har bredt sig ud til alle sider, så de med deres årstilvækst på 20-30 cm har nået murene eller tagene af de to udlænger, mens der endnu fra de nedliggende grenspidser er tre meter til østmuren af stuehuset. Her og ud mod den åbne fjerde side danner træet et 20 m bredt, knap halvcirkelformet, i forsommeren smukt blomstrende „slæb“, idet de ydre dele af sidegrenene med kviste og mange blade mere eller mindre hviler på jorden. Det samme ses på en fire meter strækning i kronens NØ-hjørne mellem udlængerne. I nordvestlig retning mod indkørslen, hvor vinden har frit spil mellem to husgavle, presses grenene derimod op, samtidig med at de to nærstående udlænger skygger og forhindrer enhver tæppedannelse på jorden. På hønsehusets flade tag har der derimod dannet sig et højt voksende slæb eller en høj „tornyre“ tre meter ind over taget.

Bortset fra slæb og tornyre danner kronen oven for de nedre fire meter en regelmæssig halvkugle, der hvælver sig yderligere 10 m op over de mere uregelmæssige nedre kronedele, ganske let kuet af vestenvinden fra den kun godt 900 m fjerne Sejerøbugt.

Varmen fra det flade hønsehus tag synes at have fremkaldt den kubiske kroneudbulning, tornyre, som er 3 m i bredde, længde og højde. Udvikling af tæpperne, slæbene, kan skyldes den sandede, perlegrusbelagte, varmeafgivende grund.

Knapt 80 år gammel Hestekastanie fra husmandssted på Gudmindrup Lyng i Odsherred.

Som påvist tidligere i Dansk Dendrologisk Årsskrift, 1979, bd. 5, side 106-38, kan kontrasten mellem et varmt luftlag, f.eks. over et soloplyst tag og en koldere zone højere oppe, fremkalde et tykkere eller tyndere tæppe af varmesøgende kviste. Solopvarmningen af taget på hønsehuset er formodentlig blevet begunstiget til en vis grad af drivhuseffekt, idet huset har to store sydvendte glasdøre på hver 174×164 cm og en 340×180 cm stor mathvid plasticrude i taget. Netop over denne tagrude er tornyren dannet.

På grund af rigelig trævegetation på området med deraf følgende læ, er kold træk hen over den opvarmede luftzone for ringe til at gøre tæppet fladt og kompakt, sådan som det kan ses på kystnære åbne områder med varm bund. Derimod er der til en vis grad træk nede ved jorden, dels fra den nordvestvendte indkørsel mellem ret høje husgavle, der fanger vinden, dels fra de andre gavle. Men tæpperne på Hestekastanien kan ikke måle sig med de tæpper af Nåletræer, Æble, Lind, Tørstetræ og Slåen, som kan ses, bedst på klippeterræn i den norsk-svenske skærgård ved Kattegat, på Öland og Gotland, men også nogle få steder her i landet på sandbund eller stenet grund af marin oprindelse. Takket være den intense beplantning af alle sommerhusgrunde på lyngerne i Odsherred, dér hvor kortklippet plænegræs endnu ikke breder sig, er så godt som alle tæpetræer nu forsvundet. Men kun 25 m sydvest for Hestekastanien stod, eller rettere lå for 20 år siden en gammel Bjergfyr med sin 4 m lange og 30 cm tykke nedre del af stammen, indtil den blev vredet i stykker i stormvejr.

Men tilløb til mikroklimatiske tæpper på Skovfyr og Klitfyr kan dog stadig ses hist og her i omegnen, hyppigere dog på Rørvig-egnens nordkyst. Slæb på Hestekastanie har jeg dog ikke set andre steder, og særlig smukt ser det ud sidst i maj, hvor der i 1988, mindre end en meter over jordoverfladen, taltes 100 blomsterstande, nogle af dem næsten „stående“ på jorden.

Hestekastaniens mål:

højde: 14m

krondiameter: S-N 14,8 m, V-Ø 17,1 m, SV-NØ 15,7 m,

NV-SØ 14,3 m

kronomkreds ved jorden: 47,0 m

krondiameter 4 m's højde: 10,0 m

stammeomkreds: 2,4 m

stammediameter: 0,8 m

grenspids/jord-kontakt mod V og S: 20,0 m

grenspids/jord-kontakt mod NØ: 4,0 m

grenspids/tag-kontakt mod Ø: 3,0 m